

OPT

motive
săptămânal de cultură
f i c ț i u n e a

Îngerul de jos trăiește în vin, de
pe vremea când
Dumnezeu i-a aruncat din cer
pe toți răzvrătiții.

Iulia MILITARU

foto: Iulia PANĂ

OPTm

Mama Rusie iubește Istoria, dar urăște oamenii

Liviu G. Stan

Războiul pornit de Rusia în Ucraina pare o „ciocnire a civilizațiilor” între distopiile LSD ale lui Vladimir Sorokin și realismul conspiraționist din romanele lui Victor Pelevin, totul încapsulat în mintea paranoică a unui gnom sângeros care se visa cândva sosia lui Petru I. Haos strategic, debandadă militară, criză pe lanțul comenzii, aventurism terorist – acestea sunt ingredientele care i-au determinat pe experții în istoria războaielor să considere raptul teritorial ordonat de Kremlin ca fiind un caz unic de prostie crasă în enciclopediile conflictelor militare.

Iar din poza de generație a acestui dezastru socio-politic nu poate lipsi, firește, intelectualitatea rusă și scena artistică. Planeta Putin s-a rupt în două. De o parte: cei care au condamnat rapid invazia rusă, printre care se numără critici constanți ai regimului, precum Vladimir Sorokin sau Mihail Șişkin ori Ludmila Ulițkaia, iar de cealaltă parte îi găsim pe majordomii culturali ai satrapului, unii rămași lângă el din convingere sectară în necesitatea terorii imperialiste, alții din frică. Nu trebuie să-ți dai un doctorat în Julien Benda ca să înțelegi că „trădarea cărturarilor” + cleptocrația = LOVE. Dar orice love story al oportunistului are și-un final. Și intelectualii, după cum știm, au un fler aparte în a pune batista pe țambal.

Titanicul putinismului s-a lovit de iceberg, iar lumea bună s-a bulucit inițial spre bărcile de salvare. Persoane care până mai ieri nu crâcniseră o octavă împotriva proiectului Novorossiya au cautat să pozeze în ghiocei ai păcii; mai precis: ai „păcii strategice”, ca să citez conceptul pe care-l vântură zilele astea Viktor Orban pentru a-și îndulci în ochii Occidentului vasalitatea moscovită. Poate că a fost nevoie de un șoc masiv ca mulți să se retragă din umbra măcelarului, căci acesta nu este încă unul dintre războaiele lui Putin,

ci cea mai mare criză de securitate din Europa de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, iar iureșul balistic care a făcut scrum orașe precum Harkov sau Herson, fîntind populația și folosind arme interzise de Convenția de la Geneva, ei bine, iureșul acesta întinde covorul roșu unui proces de crime împotriva umanității la Haga. Unul cu miză multiplă, care – dacă va avea sorți de izbândă – nu va face dreptate doar acestei vărsări de sânge, ci, prin ricoșeu, și vieților distruse în măcelul din Cecenia ori în conflictul separatist din Georgia, care l-au avut ca decident tot pe Vladimir Putin. Vom vedea...

Dar situația se schimbă de la zi și, între timp, a venit o lege în Rusia care pedepsește cu 15 ani de închisoare folosirea cuvintelor „război” sau „invazie” pentru a descrie așa-zisa „operațiune specială” din Ucraina. Și astfel a pornit ceva ce-ar putea deveni un nou an 1934.

Să ne ațintim însă privirea asupra a două cucuvele ce nu-și vor întrerupe cântecul în colivia criminalului. Prozatorul Zahar Prilepin și regizorul Nikita Mihalkov.

Prilepin e genul de om compus din mutații, din rupturi radicale de identitate. Nu pun la socoteală talentul său literar. Dar e o canalie. Destinul lui abundă în meandre. Înainte de-a deveni politician de extremă dreapta a fost gropar, paznic de discotecă, editor și jurnalist. Ce-i drept, nimic exotic pentru un rus, e genul de colaj des întâlnit în cultura pop a Rusiei post-sovietice. A luptat în Al Doilea Război Cecen ca membru în trupele speciale OMON, experiență îngrozitoare din care s-a născut un roman crâncen, „Patologii”, tradus la noi la Ed. Curtea Veche. A făcut parte și din rândurile Partidului Național-Bolșevic, înființat de un faimos inglorios bastard, scriitorul Eduard Limonov, cel care se juca de-a lunetistul în asediul din Sarajevo la invitația lui Radovan Karadzic, căpetenia sârbilor bosniaci. Anii au trecut, prioritățile i s-au

schimbat și, odată cu anexarea Crimeei în 2014, dintr-un activist anti-Putin, Prilepin a devenit una dintre portavocile sinistre ale revizionismului putinist. Într-un interviu din 2019 pentru Radio Europa Liberă, spunea că batalionul său făcuse „haos total” în Donbas și se plângea că avea mulți morți pe conștiință. Bref: se înrolase voluntar pe frontul din estul Ucrainei, nu-l dusesse nimeni în lesă. Se pare că între timp și-a pus la naftalină fantasmemele, căci acum stă ca un gargui pe umărul lui Putin. Prilepin și-a vărsat recent veninul într-o scrisoare în care, printre altele, îi reproșează Kremlinului c-a amânat aproape 8 ani invazia. „Problema ucraineană nu mai poate fi rezolvată pe jumătate”. Ei, iată că i s-a împlinit dorința. La fel cum taica Stalin a adus genocidul în Ucraina, așa și Vladimir Vladimirovici și-a trimis tancurile să stârpească „rasa” ucraineană. Fiindcă înainte de orie fantezie geopolitică, această ofensivă de pedepsire este una profund rasistă. După cum atrăgea atenția deunăzi scriitorul rus Serghei Lebedev într-un articol din *Le Monde des Livres*: „Federația rusă este o țară rasistă. Este vorba despre un rasism post-imperial, profund înrădăcinat în conștiința noastră și în cultura noastră, în limba noastră și în viziunea noastră cotidiană despre lume.”

În privința lui Nikita Mihalkov, ne aflăm în compania unui șarpe cu ștate vechi și care, nu știu cum se face, dar a reușit vreme îndelungată să se furișeze în percepția occidentală ca fiind doar un mare regizor rus, nu și-un zelos propagandist al naționalismului panslavist, deși în filmele sale găsim cu duimul evidențele paranoiei istoriciste pe care o folosește Putin astăzi ca briceag la gâtul Ucrainei. Cam la fel cum se întâmplă și-n cazul unui alt suportert al banditismului imperialist, Emir Kusturica, în care avem tendința să vedem doar cuțul cu

exuberanțe balcanice, nu și toporul „Serbiei Mari”.

Pe palierele „Noii Rusii”, Mihalkov a crescut cot la cot cu Putin. Revăd cu ochii minții o scenă din documentarul „Martorii lui Putin” (2018), regizat de Vitali Manski. Noaptea în care Putin câștigă primul său mandat de președinte, după ce preluase ștafeta de la Boris Elțin. Fostul lider renunțase la putere tras la fund de-un scandal de corupție care îi viza întreaga familie – afacerea Mobitex. În schimbul pavării drumului său spre președinția Rusiei, adică autorizarea operațiunilor din Al Doilea Război Cecen, stratagema de care avea nevoie viitorul șef de stat, Putin a semnat în prima zi după preluarea mandatului o grațiere prezidențială pentru posibile fapte de corupție, conferindu-i lui Elțin imunitate totală în fața urmărilor penale. Darul a mai venit la pachet și cu o indemnizație specială pe viață, precum și cu o deacea luxoasă aflată în proprietatea statului. Cu inima tot mai șubredă, Elțin răsufle ușurat, însă în același timp pare învăluit într-un aer de singurătate profundă. Întreaga sa expresie facială, așa cum apare ea filmată de Manski, lasă să se întrevadă un singur gând, în timp ce urmărește la televizor începutul erei Putin: faptul că va fi trădat de fostul său protejat, momentul „Și tu, Brutus?”. „Este victoria mea”, spune Elțin, sorbind dintr-un pahar de șampanie, înconjurat de familie, după publicarea exit-pollurilor, privind în gol în încercarea de-a părea bucuros de rezultat. Putin câștigase cursa prezidențială cu 53%, învingându-l pe fostul contracandidat al lui Boris Elțin, Ghenadie Ziuganov, liderul Partidului Comunist, care obținuse doar 29,5% din voturi.

Continuarea în versiunea online

Ce-am câștigat

Începutul ăsta de vară ploios îmi răscolește durerile și mă face mai ursuză decât sunt de obicei. Mă duc la școală să copiez niște date din online în catalog.

Ploaie torențială până la Vlăhița. Copacii bătrâni de pe marginea drumului se clatină în bătaia vântului. Mi-amintesc că voiam să mă opresc la Cața, să caut bureți usturoși. Un câine negru, slab și înalt încearcă să traverseze și se răzgândește. Virez și reușesc să evit o ciocnire, dar simt că-mi amorțesc picioarele și tremur în timp ce trag pe dreapta și-mi caut țigările. Întredeschid geamul, cât să las fumul să iasă; picurii de ploaie se preling pe ușă și pe mâna stânga.

Am un apel pierdut de la Zoltan. Zona pe care o parcurg nu are semnal constant.

Îl sun înapoi, E genul care mă sună numai pentru treburi serioase. Îl cunosc de vreo doisprezece ani, de când și-a cumpărat o casă la noi în sat.

— Salut! Am văzut că m-ai sunat, dar nu prea e semnal la Vlăhița.

— Servus, Larisa! Nu-i bai! Știi că m-am decis să candidez ca primar.

— Da, mi-o zis Ildi ceva.

— Am o rugămintă. Avem nevoie de-o femeie pe lista de consilieri și m-am gândit la tine.

— La mine? Din toate femeile pe care le cunoști!? Tu știi cum sunt eu cu politica.

— Hai, măi! Trebuie să recunosc că n-ai fost prima opțiune. Nici a doua. Ildi n-are cum, că-i nevasta-mea. Anna e nevasta lui Laci.

— Și Laci e pe listă?

— Normal.

— Ia, stai un pic! Tu vorbești de UDMR?

— Da.

— Apăi, pe mine să nu mă cauți cu de-astea. Că știi ce părere am despre ei.

— Nu, măi, glumeam. E o formațiune nouă. CUM. Am înființat o filială.

— CUM?

— Coaliția Umanistă Maghiară.

— Mă auzi? Nu cred că am semnal...

Verific ora pe telefon și îl arunc pe scaun. Opt și douăzeci. Nu am timp să-l sun înapoi. Oricum nu prea știu ce să zic de povestea asta.

Îmi pun centura și-mi caut ochelarii de soare. S-a oprit ploaia și soarele strălucește. Las geamurile deschise să iasă fumul și pornesc spre școală. Drumul e plin de gropi și trebuie să conduc cu treizeci la oră. Opresc radioul și ascult păsările din pădure.

Mai sunt două zile până la vacanță.

Radu și Miruna sunt nerăbdători să plecăm în tabără la Comana. Nu avem bani de mare nici anu' ăsta. M-am înscris ca supraveghetor într-o tabără de copii, să le pot oferi și alor mei o vacanță.

Ocolesc un cârd de oi și parchez mașina în spatele școlii. În față se lucrează la canalizare și nu am loc. Îmi pun masca și mănușile și mă îndrept spre clădirea veche, care adăpostește gimnaziul.

Larisa e o visătoare. Mi-a împuiat capul cum vrea să trăiască

Violeta Berea

e singură cuc. Școală și copiii, nu știe altceva. Și grădina.

Nu e cochetă deloc. S-o îngrașat, are părul cărunț și are fire de păr în bărbie. Se îmbracă cu haine de la fosta cumnată, care a muncit vreo cinci ani prin Italia, cu taioare în carouri și fuste în cloș. Și nelipsitele fuste și veste croșetate, în culori imposibile. Verde cu albastru. Mov și galben. Te doare mintea!

Am discutat cu Zoli, că nu face nimic de capul lui! Cu primăria. Eu zic că are șanse să iasă primar. Cu consilierii ne-am tot contrazis. Am băut amândoi un bidon cu vin de rozincine, până i-am dat de cap.

Bokor ne-a refuzat, că e neam cu actualul primar și nu vrea să și-l facă dușman. Restul au fost de acord. Laci s-a lăsat convins mai greu. Că n-are timp de campanie electorală, că are fânul de făcut și două vaci gestante.

Surpriza o fost când o venit Zoli din oraș și-o zis că nu i-au aprobat aștia lista, că trebuie să aibă și o femeie pe lista de consilieri.

Continuarea în versiunea online

Traduceri

Cele două capete ale unei pisici de Hal Sirowitz

Ce putem învăța de la furnici

Nu ar trebui să omori o furnică, spuse Tatăl, decât dacă e neapărat nevoie. Au același drept asupra curții din spate ca tine. De fapt, chiar mai mult de atât. Strămoșii lor erau aici înainte ca ai noștri să se fi suit în vapoare. Ar trebui să înveți să respecti forme de viață diferite de ale tale. Cine ar putea spune că noi suntem cu mult mai buni? Nu le-am văzut niciodată inactive. Aș vrea să pot spune același lucru despre tine.

Traducere din limba engleză de Paul-Daniel Golban

Laura Sorin: *Mă enervează autorul care scrie despre băieții de cartier fără să fi văzut vreunul*

Care dintre temele următoare ți se pare epuizată, suprasolicitată, abordată în exces?

Mie mi se pare excesivă tema copilăriei la final de comunism, a copilăriei și adolescenței în anii tranziției (1990 – 2000) și a mizeriei tranziției în general. Nu aș putea să dau exemple cu citate, pentru că am tendința să ocolesc din start cărțile care tratează aceste subiecte. Sunt perfect de acord că avem nevoie de o literatură care să zugrăvească epocile astea – comunismul, tranziția – scrisă chiar de cei care le-au trăit, numai că eu una pur și simplu nu doresc să le revizitez, cel puțin în prezent, îmi ajunge că le-am încercat pe propria piele.

O chestie care mă enervează teribil este autorul care scrie despre băieții de cartier și despre lumea interlopă fără să fi văzut în viața lui un interlop altfel decât la televizor. Rezultatul este o struțocămilă cu gesturi și comportamente luate din filmele americane (care la rândul lor au o reprezentare atât de clișeistică a interlopilor, că devine caricaturală fără voie) și cu un limbaj pseudo-golănesc forțat, neautentic. Și e la fel de rău când încearcă să descrie clasa politică românească, mediu pe care eu chiar l-am cunoscut. Poate că ar fi mai bine să scriem despre ce cunoaștem sau, mai bine, să încercăm mai întâi să cunoaștem subiectul despre care scriem, dacă putem.

A, și mi-aș dori ca autorii, români și străini, să afle că se mai

poate muri și de altceva decât de cancer. Și, lucru valabil mai ales pentru străini, să mai renunțe la tema personajelor bântuite de traume din trecut, că au devenit și astea un clișeu. Mie mi se pare că viața este o poveste destul de complicată și fără ele.

Cum explici ego-proza: egomanie, exacerbare a sinelui, criză identitară generalizată, groaza ratării, un brav act estetic etc?

Este în primul rând expresia lipsei unei experiențe mai vaste de viață, dar și refuzul uneia. Adevărul este că viața modernă, relativ confortabilă și cu niște etape destul de rigide pe care trebuie să le parcurgi în plan personal și profesional dacă vrei să te conformezi normei, normalului, nu favorizează ieșirea din zona de confort și cunoașterea reală a altor lumi. Dacă adăugăm la asta accentul intens pus pe individ în societatea modernă – toate reclamele încearcă să te convingă că ești special pur și simplu fiindcă te-ai născut, fără alt efort din partea ta, iar filmele și cărțile pun accent pe „omul obișnuit” – nu e de mirare că oamenii – și autorii – au tendința să se întoarcă spre sine, să se preocupe excesiv de ego-ul lor, de imaginea pe care o proiectează către alții și de imaginea pe care o proiectează în interior, către sine. Suntem atât de preocupați de noi înșine, încât ajungem să cunoaștem cu adevărat foarte puțini oameni, chiar și pe cei de lângă noi.

Un om nu e o insulă, dar oamenii moderni pot fi niște bule solitare care se ciocnesc unele de altele în zumzetul propriului monolog interior. Sigur, adevărata cunoaștere de sine, cu condiția să fie sinceră, ar putea fi o aventură, dar pentru a adânci cunoașterea de sine trebuie să schimbi mediul în care evoluezi, să te pui la test – să vezi cine ești în alte

condiții de temperatură și presiune decât cele care-ți sunt firești. Or este foarte greu să te smulgi din confortul hipnotic al bingingului, facebookului și shoppingului de la supermarket și din rutina muncă-serviciu, mai ales că mulțimea de lângă tine în direcția aia te poartă. E drept, poți să-ți părăsești locul în societate mai ușor ca în alte epoci, dar de ce ai vrea s-o faci?

Toate astea, evident, cele de mai sus și tot ce voi mai scrie, mă vizează și pe mine. Nu mă socot, în niciun fel, o excepție.

În ce tip de artă hibridă vezi integrată proza: film epic, portret vizual, lectura formativă etc. Dă exemplul de cel mai spectaculos experiment la care ai asistat – dacă e cazul.

Mă interesează conceptul de roman multimedia și am de gând să-l explorez în anii viitori, deși poate ar fi mai bine pentru început să experimentez cu povestirea multimedia și să văd încotro mă poate duce. Cred că în epoca social media cititorii se schimbă, fie că ne place sau nu, și că trebuie să încercăm să le ieșim înainte.

Cum vezi literar războiul din Ucraina?

Războiul din Ucraina îmi întunecă gesturile și acțiunile de zi cu zi, fie ele mari sau mărunte. Nu pot să spăl podeaua, să-mi mângâi pisica sau să mă uit la un film fără să mă gândesc că aproape, dincolo de numai o graniță, sunt oameni dezrădăcinați din existența lor, pentru care toate aceste mici conforturi sunt numai o amintire. Imaginea oamenilor adăpostiți cu puținele lor bagaje sub un pod bombardat, așteptând o salvare, m-a bântuit în câteva nopți de insomnie (în siguranța patului meu). N-am putut să traduc nimic

vreo trei zile, mi se părea o frivolitate. Mi se pare monstruos că războiul încă mai e socotit o manieră acceptabilă de a obține ceva.

Cum îl descrii pe scriitorul care pune note proaste (stelute, revieu-uri) cărților semnate de colegii lui de breaslă: e vorba despre nesiguranță, despre egomanie, despre caracter defect, despre criza ratării, despre boală psihică?

E complicat să discerne intenția din spatele unor note. Poate fi un ins invidios față de posibilul succes al altuia, un ins care consideră că el nu s-a bucurat de recunoașterea pe care ar fi meritat-o. Poate aparține unui alt grup, cerc sau cenuclu literar decât cel criticat; la noi, apartenența poate conta, din păcate, mai mult decât calitatea literaturii pe care o scrii. Sau poate fi un om sincer/neipocrit, o floare rară în mediul nostru cultural. În cercul sefiștilor, prin care mă învăț, lumea suferă mai degrabă de boala inversă: li se fac cronici mult prea bune unor cărți despre care semnatarii cronicii își mărturisesc în privat că sunt doar „acceptabile” sau chiar slabe de-a binelea. Pentru că nu se știe când se schimbă rolurile și nimeni nu vrea să-i fie demolată cartea numai fiindcă a fost prea sincer cu numărul de stelute acordate unui coleg de breaslă. Ca să nu mai zic că, dacă totuși vreun ins, fie el autor sau doar blogger, îndrăznește să critice o carte a unui autor român, riscă să se pomenească atacat de fanii acestuia, atâția câți sunt, acuzat de rea-voință și diagnosticat ca suferind de nesiguranță, egomanie, caracter defect, criza ratării sau boală psihică. Și uite-așa decizi să-ți vezi de cărțile tale și să nu-ți consumi energiile luptând cu morile de vânt. Până la urmă, dacă o carte își află fanii, cine ești tu ca să le spui că greșesc?

Continuarea în versiunea online

Singurătate de canibal

Iulia Militaru

Era o noapte fără pic de lumină, sau cel puțin așa mi-o amintesc. Nu vedeam luna, iar asta mă face să cred, ori de câte ori îmi fuge gândul la momentul ăla în care fricile mele au căpătat consistență materială, că lipsa lunii e favorabilă aplicării unei educații a terorii (întreținută prin limbaj, cum altfel?). Totuși, nu întunericul reprezintă miezul acestei întâmplări, cât nesupunerea – refuzul de-a merge la culcare când toți ai casei considerau că-i bine să se culce un copil. Desigur, teoria dezvoltării sănătoase și a corpului bun.

M-am trezit deodată singură, în bucătărioara strivită de liniștea absolută a nopții. Și-n mijlocul acelei stări de negru, pe care s-au priceput atât de bine s-o crezee ai mei, au apărut, în dreptul ferestrei, o luminiță rotundă, ca un ochi amenințător, și-o crenguță uscată. Crenguța atingea ritmic geamul, iar lumina pălpăia slab, urmând același ritm. Sângele mi-a înghețat în vine, când am început să disting un mormăit de bătrână răgușită: „Sofa, Sofa sunt. Ș-adun copiii-n sac.“ Iată: chipul zbârcit, îmbrobodit într-o basma verde, al Sofei,

vecina noastră de la câteva case distanță. Cea mai bătrână femeie de pe stradă, cu o existență precară, căci toți ai ei muriseră deja. Ea trebuia să fie. Înfometată și dornică de carne tânără. Eram sigură.

Nu, nu voiam să îmbătrânesc, să rămân singură și să fiu obligată să mănânc oameni, deci la culcare cu mine. Lipsa somnului te zbârcește și te transformă în Sofa, ziceau ai mei. Am țipat ca din gură de șarpe. Imediat a venit maică-mea și m-a luat de-acolo.

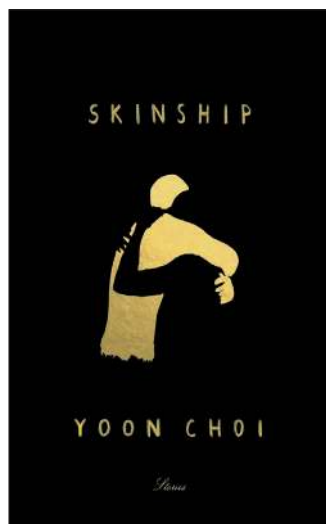
După un an de la această întâmplare, mergeam pe stradă

cu bunică-mea și am dat nas în nas cu Sofa. Speriată, am luat-o la fugă plângând. M-am oprit direct pe trotuarul celălalt.

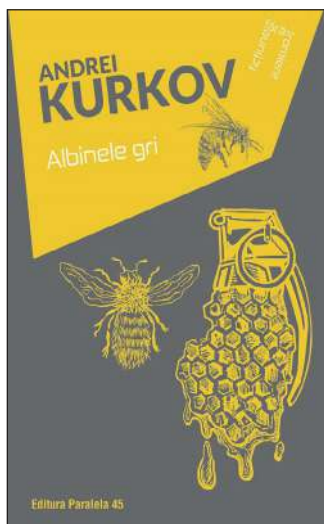
— Dar ce are fetița? am auzit-o, întrebând cu vocea ei răgușită. O văd mereu p-aici, dar niciodată nu vrea să vină la mine. E așa dulcică, de-ți vine s-o mănânci.

— Hai, dragă, înapoi! strigă bunică-mea. Nu mai știm ce să ne facem cu ea. E o sălbatică!

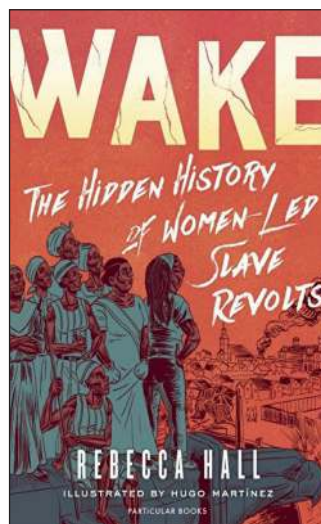
Și au continuat să vorbească, dar eu n-am mai înțeles nimic.

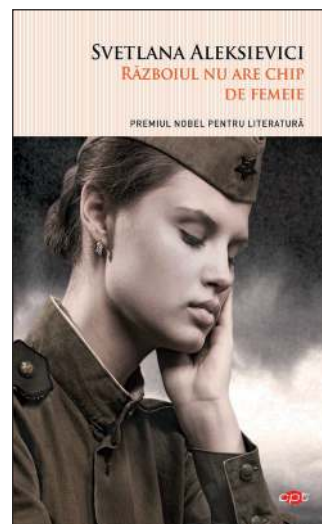
Imigrant
PEN/ Premiul Robert W. Bingham pentru Debut – volum de povestiri/ 2022
Skinship: Stories, semnat de Yoon Choi, este un volum ce cuprinde opt povestiri având ca supratemă experiența de imigrant coreean în Statele Unite ale Americii. Scriitoarea sondează întâlnirea dintre generații. Titlurile unora dintre povestiri fac trimitere la experiențe de viață unice și plăcute, însă subiectul vizează, în fapt, o situație de criză. Povestirea care dă titlul are ca naratoare o fetiță de 13 ani care pleacă într-un alt stat alături de mama și fratele său, din pricina unui tată abuziv. (Diana Dragoman)

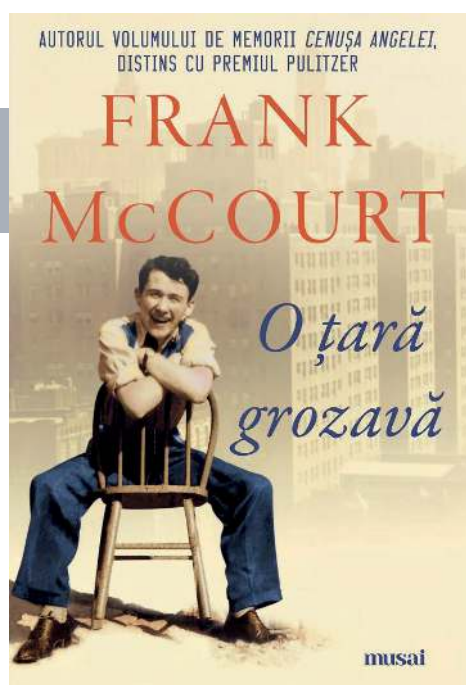
Albinele și Crimeea
Andrei Kurkov, *Albinele gri*, trad. Antoaneta Olteanu, Paralela 45, 2022
Andrei Kurkov, poate că cel mai cunoscut prozator contemporan ucrainean, abordează aici problema conflictului, plasat într-o comunitate neînsemnată, unde două personaje care se cunosc de o viață, sunt, fără s-o știe, parte a războiului. E un roman excelent scris, cu o temă foarte actuală, care vorbește în primul rând despre mentalitate și transformările ei în condiții de anomalie generalizată. Printre gloanțe și soldați, albinele trebuie să ajungă la flori. (Diana Dragoman)

Sclavi și lupte
PEN Open Book Award/ 2022
În parte grafic, în parte autobiografic, romanul *Wake: The Hidden History of Women-Led Slave Revolts*, de Rebecca Hall, spune tuturor drama femeilor de culoare care au organizat revolte pe vasele de sclavi care le transportau înspre Americi. Înscriindu-se în categoria literaturii traumei, acest volum este inspirat din viața de familie a scriitoarei și abordează situația femeilor care mai degrabă au fost torturate și omorâte decât ținute în captivitate. Vorbind despre obscura istorie a colonialismului, romanul aduce dovezile unei crime împotriva umanității. (Diana Dragoman)

Femei în război
Svetlana Aleksievici, *Războiul nu are chip de femeie*, Editura Litera, 2019
Volumul Svetlanei Aleksievici (laureată în anul 2015 a Premiului Nobel pentru Literatură) *Războiul nu are chip de femeie* are la bază o serie de interviuri/confesiuni ale femeilor care au luptat pe frontul sovietic în cel de-Al Doilea Război Mondial. După cum editorii semnaleză, autoarea și-a petrecut șapte ani pentru colectarea mărturiilor cutremătoare, sfâșietoare. Cartea e o radiografiere a strărilor/trăirilor maracante, așa cum femeile sovietice le-au experimentat direct în război. (Ciprian Handru)

Din cărțile Musai

Frank McCourt, *O țară grozavă*, trad. Iulia Gorzo, Editura Art, 2022

Ciprian Handru

Volumul de memorii al lui Frank McCourt, *O țară grozavă*, a apărut recent, în traducerea Iuliei Gorzo, la Editura Art. Continuând în același stil ca în celebra carte *Cenușa Angelei* (distins cu Premiul Pulitzer), autorul impresionează prin naturalitatea și eferescența cu care reușește să îmbine atât de organic nostalgia, umorul negru și autoironia, așa cum editorii însăși remarcă.

Memoriile lui Franck McCourt din *O țară grozavă* surprind, deci, perioada în care Francis a învățat cum să trăiască și să se adapteze la un spațiu cosmopolit, mozaical, exotic, precum este New Yorkul. Lumea nouă care i se dezvăluie protagonistului a atras după sine o serie de mutații și transfigurări la nivel intrinsec și interpersonal. Pentru tânărul irlandez, ajuns în Țara Tuturor Posibilităților, suspansul, mirarea, curiozitatea, contradicția etc. sunt parte activă din cunoașterea țărâmului american.

Un măr fermecat

Delia Hügél

Când mii de oameni își părăsesc căminele luând cu ei doar ce încap într-o sacoșă, o valiză sau un portbagaj, mi-e greu să vorbesc despre obiectele frumoase pe care le-am răvnit sau le-am obținut. Am mai asistat la crize ale refugiaților, unele poate chiar mai grave, de fiecare dată cutremurătoare, dar în cazul de acum, fiind vorba despre vecinii noștri, amenințarea care îi alungă pe ei reverberază până departe, până chiar în casa mea, ceea ce mă face să privesc cu alți ochi în jur. Mă uit și cântăresc fiecare obiect, gândindu-mă ce aș lua cu mine și ajung la concluzia că nimic nu e din cale afară de prețios, de frumos, de neînlocuit. Cu toate astea, toate îmi sunt dragi. Și mă gândesc că tot

ce răvnesc e biciul fermecat al zmeului, cel cu care pocnind în patru colțuri, își transforma curțile într-un măr. Un măr pe care să îl pot lua oricând cu mine, cu toate lucrurile mele, și cele uzate, ciobite, zgâriate, cu tavanul crăpat, cu ungherele care atrag praful și cotloanele care atrag păianjenii, cu fotoliul al cărui braț e pătat de cerneală, pentru că da, îmi place să scriu cu stiloul, cu toate cărțile, cu goblenul cusut de mama, ariciul pictat de fiica mea, lampa cu abajurul verde primită de la soțul meu, cu bolurile cățelușei Mura, tot. Pentru că toate astea s-au adunat din dorința mea, au crescut în jurul meu și au alcătuit un singur obiect perfect, frumos și prețios pentru mine, căminul meu.

Auriu, strălucitor

Roxana Ruscior

Abia intrasem în clasa a II-a când am făcut o adevărată obsesie pentru un amărât de stilou cu carcasă aurie pe care-l avea colega mea de bancă. În sărăcia și foamea anilor '80, eu tânjeam după un stilou! Nu-mi aduc aminte alte lipsuri de-atunci, pentru că nu mă preocupau, dar știu foarte bine cât de necăjită eram că eu scriam cu un stilou

banal și urât, de culoare neagră, iar colega mea cu unul auriu, strălucitor. Modelul acela era unul dintre cele mai *cool* obiecte pe care le putea avea pe-atunci un copil din București. Cam cum este acum un iPhone 13 Pro.

Ai mei mi-au promis că-i vor cere lui Moș Crăciun să-mi aducă stiloul auriu (noi am serbat întotdeauna Crăciunul, chiar și în

comunism), dar până la sărbători mai erau câteva luni, iar timpul trece tare greu când îți dorești foarte mult ceva... Așa că, până la urmă, am primit cadoul mai devreme, de Sfântul Andrei (țineam în fiecare an sărbătoarea asta, pentru că al doilea nume de botez al meu este Andreea).

Nici nu știu în ce cuvinte aș putea descrie cât de mult m-am

bucurat când l-am văzut, frumos împachetat în cutiuța lui albă, acoperită cu un sclipici enervant, care mi se tot lipea pe degete. A doua zi, la școală, când l-am scos din penar și am început să scriu cu el, întreaga lume era a mea. Nu mai conta nimic: nici că în clasă era un frig de ne clănțăneau dinții, nici că nu prea știam să rezolv corect exercițiile de matematică, iar tovarășa mă plesnea uneori peste degete pentru nepriceperea mea. Aveam tot ce-mi doream și nu-mi trebuia nimic altceva!

Câteva zile mai târziu, penița noului meu stilou auriu a cedat sub presiunea copierii unei poezii patriotice. Nu m-a lăsat inima să-l arunc, așa că l-am păstrat în penar, sperând că-l va repara tata, ca să mă pot mândri din nou cu el. Dar au venit Revoluția și sfârșitul copilăriei, iar stiloul frumos și strălucitor a rămas tot acolo, printre creioane, cu penița lui crăpată și îndoită. Am revenit la vechiul model negru, urât și rezistent, care m-a servit cu devotament până la finalul clasei a IV-a.

Constantin Voicescu

Alin Mureșan

Se spune că nu vedem oamenii și lucrurile așa cum sunt ei/ele, ci cum suntem noi. Totul este subiectiv, mai ales prin filtru ideologic. Să luăm, de pildă, exemplul grupului de prieteni din fotografia de mai jos, reunit pentru a sărbători încreștinarea pruncului unuia dintre ei. Pe rândul de sus, al treilea de la stânga la dreapta, afișând un zâmbet blând și parcă timid, îl remarcăm pe proaspătul tată, (pe atunci geotehnicianul) Constantin Voicescu. Securitatea a interpretat diferit reuniunea: „Aspecte din cadrul întâlnirilor legionare ale grupului“. Nu, nu e o glumă, ci un soi de corp delict, o „probă“ a unei presupuse activități politice a bărbaților din poză. În treacăt fie spus, nu e singura de acest gen: landoul dăruit părinților cu aceeași ocazie era „ajutor legionar“, iar drumul către biserică era, evident, un „marș legionar“.

Detenția politică i-a reunit pe majoritatea celor immortalizați în fotografie. Fuseseră colegi de suferință la Târgu Ocna, un penitenciar-sanatoriu destinat bolnavilor de TBC. Contagiunea bolii și tratamentul inexistent pentru deținuți au însemnat, paradoxal, o libertate nesperată pentru ei, întrucât gardienii se fereau să

petreacă prea mult timp în preajma lor. Printre bolnavi s-au numărat și oameni cu o trăire creștină puternică (și diversă), ca părintele Gherasim Iscu (starețul Mănăstirii Tismana), Valeriu Gafencu ori Richard Wurmbbrand (sub numele fals Vasile Georgescu). Atmosfera creată de aceștia a contribuit decisiv la forjarea unor prietenii extraordinare, care aveau să dureze decenii. A mai însemnat și decizia lui Constantin Voicescu de a se preoți după eliberare.

Fiul unui muncitor de la Atelierele CFR Grivița, decedat din cauza tuberculozei când el avea șapte ani, Constantin Voicescu avea să crească în orfelinat de la 12 ani, după ce a rămas și fără mamă. În liceu s-a apropiat de un grup de tineri legionari, ceea ce i-a adus o primă condamnare la închisoare între 1942 și 1944. Detenția și armata l-au determinat să promoveze examenul de bacalaureat abia la 22 de ani. La Facultatea de Geografie l-a cunoscut pe Marin Dumitrescu și, deoarece era știut ca fost deținut politic, a fost pus în legătură cu alți tineri legionari. Documentele nu sunt foarte concludente în ceea ce privește veridicitatea activității legionare a grupului. Voicescu

nici măcar nu a contribuit la ajutorarea financiară a celor închiși. Dar faptele nu contau prea mult în epocă, iar Securitatea a decis că grupul era periculos pentru regim. Voicescu a primit o nouă condamnare, de data asta de patru ani. Având tuberculoză osoasă, a avut șansa providențială de a fi redirecționat către Târgu Ocna. Alți colegi de lot, mai puțin norocoși, aveau să-și găsească sfârșitul în fenomenul Pitești.

S-a căsătorit la câteva luni după eliberarea din 1954 și s-a înscris la Teologie, deși lucra la Institutul de Geologie pentru a supraviețui. Nu a apucat să-și termine studiile până să fie condamnat pentru a treia oară, de data

aceasta pentru „ajutorul legionar“ primit în formă de landou. A mai adunat șase ani de închisoare, ajungând la un total de 12, dar nu s-a lăsat abătut de la drumul ales și câțiva ani mai târziu a absolvit Teologia. A fost hirotonit în 1973, slujind vreme de trei ani la micuța Biserică Bucur Ciobanul de lângă Mănăstirea Radu Vodă. Mai apoi a fost paroh la Biserica Adormirea Maicii Domnului din strada Sapienței, până la moartea sa tragică în 1997. Ca majoritatea momentelor fundamentale din viață, și acesta a fost marcat de închisorile politice: a fost lovit de o mașină după ce a oficiat o slujbă de pomenire pentru fostele deținute femei de la Mislea.

Portret de scriitor: Hal Sirowitz

Paul-Daniel Golban

Am citit recent *Father Said/Spuse Tatăl* de Hal Sirowitz (Brooklyn, New York: Soft Skull Press, 2004) și m-a impresionat în primul rând prin legăturile lui cu spațiul natal. Hal SIROWITZ este un poet american din New York, Statele Unite ale Americii. Este laureatul mai multor premii, printre care Poetul Laureat al Cartierului Queens și Premiul Frederick Delius. În 2003 a fost beneficiar al unei burse din cadrul Fundației Naționale pentru Arte New York. Volumul său de poezie *Spuse Mama* a fost tradus în 9 limbi. Sirowitz a interpretat

poemele sale în cadrul unor emisiuni, precum *Spoken Word Unplugged* (MTV), *All Things Considered* (NPR), *Studio 360* (NPR) și *Leonard Lopate Show*, precum și pe scenele din SUA și din străinătate. Este cel mai bine vândut poet străin din Norvegia, unde volumul *Spuse Mama* a fost adaptat pentru teatru și a stat la baza mai multor desene animate. Poemele sale au fost incluse în numeroase antologii. A activat în învățământul public special din New York timp de 23 de ani. Hal este căsătorit cu scriitoarea Minter Krotzer.

La vânătoare de salamandre și alte tulburări psihice

Alexandru Lamba

Salamandre, bulversantul roman mozaic al lui Liviu G. Stan, ne propune patru povești stranii, la limita dintre monden și bizar, interconectate în mod abil. Oricare dintre cele patru părți componente, purtând numele celor patru anotimpuri, poate fi citit și înțeles separat, însă simfonia completă va funcționa în urechea internă a cititorului doar după parcurgerea completă a cărții. Astfel, microangrenajele funcționale independent servesc un scop pe care-l vei descoperi abia la final.

Prima poveste, „Iarna“, cea care constituie și linia de bas pentru întregul volum, date fiind trimiterile ulterioare frecvente către ea, îl introduce pe personajul principal, Antonie Varitz, un chirurg deosebit de talentat și care se bucură de un prestigiu neegalat în cele mai înalte cercuri. Frica de moarte, forța care-i unește pe cei puternici cu cei slabi, face din chirurgul care pare că deține puterea de a vindeca pe oricine de orice un zeu. Beneficiind de lungi pasaje confesive din partea acestuia, povestea ne redă perspectiva cinică a omului care se joacă cu viețile celorlalți. Până când ajunge să creadă că-i aparțin.

Însă partea întunecată a lui Antonie Varitz nu răzbește din detașarea cu care privește granița dintre viață și moarte, nici chiar avariția care-l transformă într-un mercenar, care luptă strict pentru viețile celor care-și permit onorariile sale exagerate, ci din degenerarea puterii de a dăruir viața în plăcerea de a o răpi. Medicul își descoperă adevăratul potențial de forță doar în momentul în care are revelația că poate transfera viața după bunul său plac.

Și aici intervin monstruoșitățile care-l transformă din salvator în criminal. Așa îl descoperă cititorul, confruntat cu propriile crime și filosofând pe marginea puterii care, în exercițiul ei legitim, exclude scrupulele.

„Ce ironie, îmi zic. În disciplina budistă Falun Gong, trupul ocupă

un loc de glorie. Și tot trupul, pe care adepții îl cinstesc riguros prin sănătate fizică și armonie spirituală, este cel care le garantează o moarte cu nimic diferită de cea dintr-un abator. Trupul nu le mai aparține, ci devine o excrescență bugetară a statului.“

Introducerea în poveste a problemei masacrării de către statul chinez – criminal și el – a practicantilor Falun Gong mi s-a părut foarte inspirată, pentru că lipsa de importanță a vieții celor mulți se potrivește perfect pe filosofia care-l ghidează pe Antonie Varitz, cruzimea, ca politică de stat, fiind o revelație măgulitoare pentru acesta.

Nu voi intra în alte detalii legate de construcție, voi spune doar că această primă parte aruncă niște cârlige bine țintite spre relația chirurgului cu soția sa, cârlige exploatare mai încolo.

Odată cu „Primăvara“, registrul e schimbat cu totul, în scenă intrând Ida, o dansatoare și coregrafă care încearcă să dea marea lovitură cu o lucrare transcendentă, integrând arta dansului în spectacolul mult mai larg al unei tragedii în desfășurare. M-a surprins dezastrul ales de Liviu pentru acest capitol, și anume prăbușirea unei stații spațiale peste o zonă și așa năpăstuită, predispusă la inundații, din România, dar în contextul actual, în care Dimitry Rogozin, șeful agenției spațiale ruse, amenința în februarie Europa tocmai cu prăbușirea Stației

Spațiale Internaționale (ISS), scenariul a căpătat o notă de verosimilitate înspăimântătoare.

Deci, până acum, avem mai multe elemente separate care sunt reunite pentru a crea o imagine complexă, dezvoltată pe mai multe dimensiuni: dansul, stația spațială, inundațiile. Ei bine, peste toate acestea se adaugă un nou element, unul surprinzător, apariția Iustinei, care duce cu sine povestea ei și a lui Marcus, un procuror incoruptibil, vânat de mafie.

Mi-e greu să detaliez fără a strica plăcerea lecturii pentru cine nu a citit încă acest capitol. Voi spune doar că felul în care funcționează povestea spusă de Iustina în ansamblul acțiunii, ea însăși (povestea) extinsă pe mai multe planuri și cu trimiteri către o disfuncționalitate mentală inedită, m-a făcut să mă simt păcălit. Pentru moment.

În succesiunea normală a anotimpurilor urmează „Vara“, capitol/anotimp dedicat lui Sebastian Adocian și vieții sale duble. Dintre toate, acesta mi s-a părut cel mai puțin conectat la sinergia comună, câteva referințe fiind singurele legături cu evenimentele precedente. Avem în prim-plan un corporatist din pătura de mijloc a societății, cu oarecare posibilități financiare, care se angrenează pe sine într-un joc psihologic cu persoane necunoscute, neapărat femei. Mi-a plăcut atât felul ingenios în care Adocian își alege „victimele“, câte și cel prin care sondează efectele interacțiunilor sale cu ele. Și, bineînțeles, pentru a-i da acestui individ o dimensiune în plus, relația sa cu soția e una foarte complicată, ilustrând un gen de criză la care doar cei care au primele trepte ale piramidei nevoilor bine acoperite ajung.

De remarcat în prezentul capitol este și cadrul, mai ales peisajele urbane bucureștene, contrastând cu cele rurale din cel precedent. Și problematizarea chestiunii refugiaților cu o altă cultură.

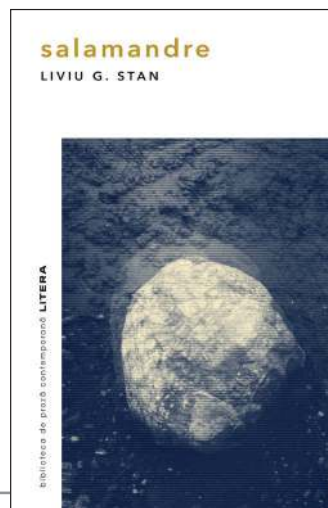
Alter-ego-ul ascuns al protagonistului și proiectul lui aparent lipsit de sens pregătesc terenul pentru introducerea celui alt element, cel care schimbă regulile jocului, al cinematografului trăite cu întreaga ființă. Și aici, ca și în celelalte capitole, o atenție deosebită e acordată efectului pe care un anumit tip de viață îl are asupra sănătății mintale a oamenilor. Rătăcirii se găsește în fiecare poveste în parte, autorul provocându-și cititorul să găsească corelațiile dintre deviațiile comportamentale și cumulum de factori care le generează. Un demers care nu totdeauna are sorți de izbândă.

„Iar într-o zi a hotărât că nu mai putea să continue la nesfârșit să-și târască bărbatul în orbecăiala asta nomadă. Soluția? Ea să stea în chirie ori la hotel, iar el să o viziteze, da, ca pe o pacientă. În felul acesta, când revenea criza, nu mai schimbau locuințe.“

Și aici am avut un moment în care, urmărind acțiunea și regăsindu-mă în fața unei întorsături bruște, am simțit că autorul m-a dus de nas, ghidându-mă cu o argumentație coerentă pe o pistă falsă și neoferindu-mi niciun indiciu asupra intențiilor sale reale.

În fine, anotimpul cel mai deprimant, „Toamna“, a fost lăsat la urmă pentru a-i pune mai bine în valoare Eleni Petrache demonii. Pentru că fosta soție a chirurgului are foarte mulți. De la cel al copilului pe care acesta i l-a refuzat în mod brutal și până la cel al obsesiei pentru moartea fostului soț, aceștia o chinuie neîncetat și o transformă într-o ființă „defectă“.

Continuarea în versiunea online

Don't Look up, o satiră apocaliptică a „smintelii” contemporane

Andrei Simuț

Cum am reacționa în fața dezastrului total, anunțat și imposibil de evitat? Mai precis, cum ar traversa vestea catastrofică marele imperiu mediatic care ne înconjoară? Am putea avea încredere neclintită în marea forță tehnologică a prezentului să ne salveze planeta? Ar fi vorba de vestea apocaliptică în sine sau de nenumăratele ei reprezentări, variante, generând nesfârșite debateri și clișaje? *Don't Look Up*, mult anunțatul film al lui Adam McKay (regie, scenariu și producție), lansat în decembrie 2021, nominalizat la Oscar (Best Picture) e foarte clar în această privință: în fața dezastrului total în mod sigur vom continua să ne certăm mai abitir ca înainte, până la capăt sau aproape până la momentul ultim al vieților noastre, în loc să găsim strategii de salvare a lumii.

Începând din 2010, distopiile au invadat ecranul, lăsând în plan secund filmele apocaliptice, cu sau fără dezastru natural. Acum, când distopia a invadat aspectele vieții cotidiene, filmul se redeschide spre catastrofism, sfârșitul total al lumii, așa cum se observă în *Don't Look Up*, film predisus la intense comentarii și critici. Anul 2011, parțial 2012 au fost apogeul cel mai recent al filmelor apocaliptice, o lungă listă din care aș menționa *Melancholia* lui Lars von Trier, încercare împlinită de a combina estetica de autor (parțial cea derivată din manifestul Dogme'95) cu o temă apariționând sferei filmului comercial de Hollywood (ciocnirea Terrei cu o altă planetă, sfârșitul total al lumii), filtrată printr-o neașteptată simbolistică provenită din Romantismul înalt, prin imersiunea în perspectiva Justinei etc.

Din punctul meu de vedere, filmul lui McKay închide un ciclu, cu o încercare similară ca intenție cu al lui Trier: de a confrunta clișeele genului cu o tratură personală, mutând radical accentul de pe obligatoria trecere

prin spectacolul distrugerii lumii actuale, din care nu pot lipsi imaginile cu edificii celebre doborâte de forța dezastrului (erau nelipsite cadrele lungi cu turnul Eiffel prăbușit, segmentat, ruginit sau cu Statuia Libertății căzută de pe soclu). Celebrul eseu despre „imaginația dezastrului” este valabil și azi: fascinația pentru spectacolul distrugerilor a rămas aceeași și nici filmul lui McKay nu rămâne total imun la aceasta. Desigur, diferențele față de *Melancholia* sunt mai numeroase și de substanță: la Trier, centrul era poziționat către interioritatea personajelor, care genera viziunea asupra lumii, pe când la McKay esențială rămâne dinamica socială exterioară. Miza este de a surprinde modul cum giganticul mecanism virtual (știri, social media, showbiz) poate transforma pe oricine are de-a face cu el și, cum nimeni nu poate trăi azi în afara mijloacelor media de orice fel, cu toții suntem iremediabil afectați de acest virus. Nu doar cazul profesorului Randall Mindy este relevant aici (după succes, ajunge partizanul înfocat al minciunii oficiale), ci faptul că toată lumea acționează doar în funcție de imaginea mediatică proprie, inclusiv membrii instituției prezidențiale.

Desigur, Adam McKay își propune exact contrariul unui film catastrofist de duzină: să insoliteze radical tema catastrofei finale cu evitarea locurilor comune aferente, să bulverseze

așteptările spectatorului-consumator de dezastru mediatic (ne putem întreba dacă a și reușit). Contrar aparențelor (mai ales datorate subiectului), *Don't look up* poate fi considerat un film de autor, de vreme ce McKay este regizor, scenarist și producător, având controlul cvasi-total asupra producției, regizorul fiind specializat în satirizarea fenomenelor mediatic prin filtrul comediei, mai mult sau mai puțin ușoare (*Anchorman 1 și 2*, *Talladega Nights*). Și acum, ca și în cazul filmului precedent (*Vice*, 2018), mizează pe comedia neagră, trimițându-ne cu gândul la *Dr. Strangelove*, tot o satiră la adresa încrederii totale în tehnică a umanității, când tocmai aceasta ne va asigura pieirea totală. Poate că *Don't Look Up* e mult mai aproape ca intenție de celebrul film al lui Kubrick (azi redevenit actual): își propune să cuprindă tipologiile variate și emblematic ale imperiului mediatic de azi, dar și ale principalelor instituții americane de putere, începând cu Biroul Oval, armată, NASA, televiziuni, ziare, fără a cruța nicio tabără, nici cea a „Patrioților”, nici cea a „globaliștilor”.

Așa cum se întâmplă mereu la Hollywood, există și o dublură a filmului, una care se ia în serios, mizând pe dramă, dar generând momente de comedie involuntară: *Greenland* (2020), un film de duzină despre aceeași ciocnire inevitabilă a planetei noastre cu o

cometă, cu aceeași panică generalizată a goanei spre adăposturile secrete, în care au loc doar „Aleșii”, selectați de sistem după niște criterii neexplicite prea mult de film. După o goană absurdă, haotică și adesea neverosimilă, protagonistul reușea să se salveze, împreună cu familia, parcă doar pentru ca filmul să ne poată oferi câteva imagini cu lumea de după cataclism. În filmul lui McKay nu se mai salvează nimeni, nici dr. Mindy, interpretat în cheie ușor comică de Leonardo Di Caprio, al cărui joc se pliază bine pe tenta satiric-sarcastică a filmului, anunțată deja din trailer, nici doctora Kate Dibiasky, cea care a descoperit cometa și a devenit un fel de țap ispășitor, linșată mediatic pentru a fi dorit neapărat să dea vestea proastă pentru întreaga omenire.

Revista este editată de
Asociația Creatorilor de Ficțiune
(ACF).

<https://asociația-creatorilor-de-ficțiune.ro>

Bulevardul Bălcescu, nr. 7, ap. 3
București.

© OPTm

ISSN 2734 - 5017
ISSN-L 2734 - 5017

REDACȚIA

Editor-șef: Cristina BOGDAN.

Redactori: Mihai ENE,
Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Radu ALDULESCU,
Cătrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER,
Adriana TITIENI IRIMESCU,
Emanuela ILIE,
Diana DRAGOMAN,
Ciprian HANDRU,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

<https://optmotive.ro>
e-mail: optmotive@gmail.com